

Zoran M. Todorović*, Milica Prostran

Integrativna bioetika i vulnerabilne grupe**

Integrativna bioetika danas je predmet brojnih debata. Nedavno je cijeli broj uglednog časopisa *Medicine, Health Care and Philosophy* (vol. 15) bio posvećen problemu “regionalne”, a prije svega “mediteranske” bioetike (1). Integrativnost bioetike teško je dovesti u pitanje, no uočava se dilema postoji li “integrativna bioetika” *per se*.

Utemeljenje koncepta integrativnosti bioetike možemo naći u djelima *Van Rensselaera Pottera*, *Fritza Jahra* i *Alberta Schweitzera* (2-4). Koncept se odnosi ne samo na čovjeka ili čitav živi svijet, već i na sveukupnost odnosa živoga svijeta i njegove okoline. Kukoč piše da se s gledišta filozofije bioetika često smatra dijelom primijenjene etike, dok se u biomedicinskim znanostima bioetika uzima kao nova znanstvena disciplina ili nova medicinska etika (5). Utilitaristički koncept i konsenzus između liječnika i bolesnika izdvajaju bioetiku od klasičnog paternalističkog koncepta koji je dominirao u medicini od davnina. Kao nova medicinska disciplina, suvremena bioetika rođena je kao društveni pokret u SAD-u šezdesetih godina dvadesetog stoljeća. Nastala je kao potreba novog pristupa

* Adresa za korespondenciju: Zoran M. Todorović, Institut za farmakologiju, kliničku farmakologiju i toksikologiju, Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu, Dr. Subotića 1, 11 129 Beograd, Poštanski pretnac 38, e-mail: zoran.todorovic@mhub.bg.ac.rs

** Mini simpozij održan je 3. prosinca 2012. godine u okviru 41. simpozija Stremljenja i novine u medicini: integrativna bioetika i vulnerabilne grupe, organizatori prof. dr. Zoran Todorović i prof. dr. Milica Prostran u ime:

- Medicinskog fakulteta u Beogradu
- Bioetičkog društva Srbije
- Sekcije za Srbiju UNESCO-ove katedre za bioetiku
- Službe za kliničku farmakologiju Kliničkog centra Srbije.

rješavanju etičkih pitanja koja su posljedica ubrzanog znanstveno-tehnoloških razvoja i otkrića u biomedicinskim znanostima. Istovremeno je obuhvatila/naslijedila i etičke dileme klasične medicinske etike, od pobačaja do eutanazije i donacije organa. Bioetika ne nudi gotove odgovore na takve dileme, ali pruža mogućnost *interdisciplinarnog* pristupa u nalaženju rešenja. Ona također pomaže u *senzibilizaciji* javnosti za bioetička pitanja i stvara okvir za uspješnu *komunikaciju* (uže gledano - *znanstvenu* ili regionalnu, a šire promatrano - između živog svijeta i njegove okoline) (6).

Ideju integrativne bioetike u ovom području promovirala je skupina hrvatskih filozofa na čelu s profesorom Antom Čovićem krajem devedesetih godina dvadesetog stoljeća (7). Osnovna obilježja ovog koncepta, interdisciplinarnost i pluriperspektivizam, promovirana su na skupovima filozofa (10. dani Frane Petrića, Cres, 2001.) i bioetičara različitih profila (Lošinjski dani bioetike, Lošinj, 2001.) u Hrvatskoj. Prvi skup u Lošinj u obilježio je pozdravni govor *Van Rensselaera Pottera*, zabilježen kao videozapis samo par dana prije njegove smrti. Koncept integrativne bioetike promoviran je u godinama koje slijede kroz program *Southeast European Network of Integrative Bioethics*, kao i skupove *Southeast European Bioethical Forum* i *World Congress of Bioethics* (Rijeka/Opatija, Croatia, 3–8 September 2008). I pored naizgled nespornog i privlačnog koncepta, integrativna bioetika naišla je na oštre kritike ili nerazumijevanje prije svega u samoj Hrvatskoj (8).

Ne ulazeći u diskusiju o konceptu integrativne bioetike, namjera organizatora skupa "Integrativna bioetika i vulnerabilne grupe" bila je da *interdisciplinarno* i promovirajući *pluriperspektivizam* pristupi ovom osjetljivom pitanju. Problem ispitivanja koja uključuju vulnerabilne ispitanike i skupine, kao i pojam vulnerabilnosti uopće, značajan je iz više razloga. Europska škola bioetike, čije ideje sve više promoviraju pobornici integrativne bioetike, kao temeljni etički princip uzima upravo vulnerabilnost (9, 10). S jedne strane, ovom problemu donedavno se nije posvećivala dovoljna pažnja u znanstvenoj i stručnoj literaturi, a kriteriji za uključivanje pojedinih skupina u ovu kategoriju nisu bili dovoljno precizni (11). S druge strane, teško je naći bioetički problem koji više zahtijeva integrativni pristup, interdisciplinarnost i pluriperspektivizam. Vulnerabilnost je neodvojiva od svih ostalih bioetičkih principa, kako američkih, tako i europskih.

Mini simpozij "Integrativna bioetika i vulnerabilne grupe" održan je 3. prosinca 2012. na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, u okviru 41. simpozija Stremljenja i novine u medicini. Mini simpozij otvorio je tradicionalni skup koji se održava za Dan škole predavanjem doc. Ive Rinčić iz Rijeke preko videolinka. U tome ima simbolike kojoj je teško odoljeti i koja upućuje na sve ono što integrativnu bioetiku čini posebnom: pluriperspektivizam i interdisciplinarno polje dijaloga

između humanističkih, biomedicinskih i tehničkih znanosti. U prilog ovom konceptu govore i nadahnuta izlaganja ostalih predavača koja donosi ovaj broj časopisa JAHR.

LITERATURA

1. Ten Have, H., Gordijn, B., 2012, *Med. Health Care Philos.*, 15, 419.
2. Sass, H. M., 2007, *Kennedy Inst Ethics J*, 2007, 17, 279.
3. Goldim, J. R., 2009, *Perspect. Biol. Med.*, 52, 377.
4. Jurić, H., 2001, *Reč*, 61, 141.
5. Kukoč, M., 2012, *Med. Health Care Philos.*, 15, DOI 10.1007/s11019-012-9381-0.
6. Todorović, Z., Prostran, M., Turza, K. (eds.), Transworld Research Network, Kerala, India, 2012.
7. Čović, A., 1997, *Synthesis Philosophica*, 12, 559.
8. Bracanovic, T., 2012, *Dev World Bioethics*, 12, 148.
9. Kemp, P., Rendtorff, J. D., 2008, *Synthesis Philosophica*, 46, 239.
10. Muzur, A., Rinčić, I., 2011, *Synthesis Philosophica*, 26, 133.
11. Levine, C., 2004, *Am J Bioethics*, 4, 44.